

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження **Антонюк Оксани Юріївни**
«**НАУКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМ. В. ОТАМАНОВСЬКОГО В
КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ РЕГІОНУ (1966–2022)**»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії зі спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна, архівна справа

За обсягом матеріалів та характером наукової розробки окремих проблем методика і організація бібліографічної діяльності найбільший розділ бібліографознавства. Бібліографічна діяльність бібліотеки зводиться, до двох основних процесів — підготовка бібліографічної інформації для її поширення й використання та бібліографічним обслуговуванням, — доведенням бібліографічної інформації до споживачів.

Відомо, що для дослідників пошук і відбір необхідних джерел, перш за все бібліографічних, зазвичай постає одним із пріоритетних і водночас найскладніших завдань, вирішення якого потребує значних зусиль і часу. Віддаючи належне передовим інформаційним технологіям, варто наголосити на першорядній, на сьогоднішній день, важливості та актуальності видань, підготовлених фахівцями установ, яким належать пріоритетні позиції у сфері розробки питань джерельної бази.

Актуальність рецензованого дослідження обумовлена сучасним станом розвитку України та історичної науки і вимагають глибокого та всебічного висвітлення і переосмислення. У цьому контексті важливо враховувати бібліографію України, яка відіграє ключову роль у збереженні та популяризації наукових досліджень та культурної спадщини. Вітчизняна національна бібліографія забезпечує систематизацію та доступ до наукових праць, що є невід'ємною складовою процесу дослідження та осмислення історичних подій і тенденцій.

Вона надає науковцям і дослідникам необхідні ресурси для всебічного аналізу та інтерпретації історичних фактів, що сприяє розвитку історичної науки в Україні.

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Отамановського (далі ВОУНБО) займала і сьогодні утримує провідне місце в Україні в укладанні бібліографічної продукції. За весь час існування бібліотеки її працівниками підготовлено та видано значну кількість бібліографічної продукції. Різноманітні структура й тематика цих документів, не обійшли їх стороною обмеження і заборони, ідеологічні стереотипи, що тяжіли над українською наукою в радянський період. Здійснений аналіз науково-інформаційної та бібліографічної діяльності ВОУНБО за час незалежності свідчить про трансформацію основних функцій наукової бібліотеки, поступове перетворення її на потужний науково-інформаційний центр регіону, основний осередок взаємодії територіальних спільнот, дієву ланку сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури держави.

Наукова новизна одержаних результатів та їх наукова обґрунтованість. У дослідженні зазначено, що *вперше*:

- з'ясовано стан наукового опрацювання теми, вивчено сукупність документів з питань науково-інформаційної, бібліографічної, інформаційно-комунікаційної діяльності ВОУНБО, визначено внесок вчених в її дослідження;
- комплексно проаналізовано науково-бібліографічну діяльність ВОУНБО (1966–2022 рр.), що має свою спадкову бібліографічну традицію;
- введено до наукового обігу новий масив фактичного матеріалу, актуальні історіографічні здобутки;
- визначено основні історичні етапи науково-бібліографічної діяльності ВОУНБО: 1) 1966–1990 рр.; 2) 1991–2022 рр. з двома періодами: 1991–1999; 2000–2022 рр.;
- виявлено специфіку, основні види, форми і тенденції науково-бібліографічної діяльності на кожному з етапів;
- простежено вплив впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на інноваційний розвиток науково-бібліографічної діяльності ВОУНБО;

- схарактеризовано електронні бази даних, проаналізовано електронну бібліографію в період впровадження і розвитку інформаційних технологій;
- сформульовано вимоги до бібліографа в контексті цифровізації, підкреслено цифрову компетентність як умову ефективної професійної діяльності сучасного бібліотечного фахівця.

Удосконалено наукові уявлення про історіографію питання та джерельну базу дослідження; визначено напрями формування регіональних бібліографічних електронних баз даних в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Практичне значення одержаних результатів виражається у можливості використання в науковій, навчальній діяльності вищих навчальних закладів бібліотечного, документознавчого, інформаційного та культурологічного профілів, що сприятимуть подальшому розвитку українського бібліографознавства, трансформації змісту й впровадженню інновацій у науково-бібліографічну діяльність наукових та публічних бібліотек.

Результати дослідження впроваджено в освітній, культурний процес ВОУНБО (довідка № вих.-237 від 03.06.2024 р.), Вінницького обласного навчально-методичного центру галузі культури, мистецтв та туризму (довідка № 108 від 19.04.2024 р.), Тульчинського фахового коледжу культури (довідка № 212 від 11.06.2024 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані статистичними даними, відповідають меті та завданням роботи.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних першоджерел та додатків. Список використаних джерел містить 823 найменування, що свідчить про проведення аналізу літератури на високому рівні.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання дослідження, предмет дослідження, об'єкт дослідження, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих

результатів, особистий внесок здобувача, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження.

Автором проведено детальний аналіз розвитку науково-бібліографічної діяльності ВОУНБО, що охоплює періоди радянської доби, становлення незалежної України та сучасні інформаційні трансформації. У першому розділі автор висвітлює стан наукової розробки питання, аналізуючи основні праці, що стосуються бібліографічної діяльності в регіоні та в Україні в цілому. Особлива увага приділена аналізу джерельної бази, яка включає документи бібліотеки, архівні матеріали та опубліковані джерела, що дозволило відтворити повну картину розвитку бібліографічної діяльності. У підрозділі 1.2 розглянуто методологічні засади дослідження, зокрема, застосування порівняльно-історичного, статистичного, описового, хронологічного підходів. Це забезпечує наукову обґрунтованість дослідження, дозволяючи детально простежити еволюцію науково-бібліографічної діяльності регіональної бібліотеки в контексті соціально-економічних і технологічних змін.

Другий розділ зосереджений на становленні та розвитку науково-бібліографічної діяльності ВОУНБО в період з 1966 по 1990 рр. У підрозділі 2.1 досліджено організаційні засади цієї діяльності, зокрема роль державних і регіональних інституцій у координації та підтримці бібліографічної роботи. Важливе значення надано аналізу жанрово-видового складу бібліографічної продукції у підрозділі 2.2, де акцент зроблено на розвитку покажчиків, анотованих списків, покажчиках «малих форм», які були основними інструментами для задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів. Автор демонструє, як ці видання сприяли формуванню інформаційного простору Вінниччини та підвищенню наукового потенціалу області.

Третій розділ охоплює період незалежності України, коли науково-бібліографічна діяльність бібліотеки зазнала значних змін під впливом інформаційно-комунікаційних технологій. Підрозділ 3.1 присвячений аналізу специфіки розвитку бібліографії в період з 1991 по 1999 рр., коли бібліотека адаптувала свою діяльність до нових умов. У підрозділі 3.2 автор досліджує вплив електронних трансформацій на бібліографічну діяльність, зокрема

розвиток електронних каталогів і цифрових ресурсів, що стали ключовими інструментами в сучасному інформаційному просторі. Підрозділ 3.3 акцентує увагу на електронних бібліографічних ресурсах як складниках інформаційно-знаннєвого простору регіону, що сприяли підвищенню доступності інформації та інтеграції ВОУНБО у загальноукраїнську і світову інформаційну систему.

У підсумку, дослідження демонструє високий рівень наукової аргументації та обґрунтованості. Воно надає цінний внесок у вивчення еволюції науково-бібліографічної діяльності в регіональному контексті, підкреслюючи важливість ВОУНБО у формуванні інформаційно-комунікаційного простору як регіону, так і держави в цілому. Автор успішно поєднала історичний аналіз із сучасними тенденціями, що дозволяє побачити повну картину розвитку науково-бібліографічної діяльності бібліотеки у контексті суспільно-інформаційних змін за понад півстоліття.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. Основні результати дослідження викладено в 27 наукових публікаціях, серед яких 3 наукові статті у провідних фахових виданнях, визначених МОН України, 2 статті у наукових виданнях зарубіжних держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Румунія, Польща), 15 матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, 7 матеріалів (хронологічні довідники, бібліографічні видання) додатково висвітлюють результати дослідження.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

1. На с. 19 у «Науковій новизні одержаних результатів» зазначено: «схарактеризовано ЕБД, проаналізовано електронну бібліографію в період впровадження і розвитку інформаційних технологій». Проте не конкретизовано які електронні бази даних досліджено: ВОУНБО, вітчизняні, зарубіжні тощо.

2. В дисертації, при проведенні аналізу і порівнянні даних, не достатньо використовуються таблиці, діаграми. На наш погляд, в розборі підготовленої і опублікованої бібліографічної продукції ВОУНБО, за весь час її функціонування і за виокремлені періоди, варто було б подати висвітлені статистичні дані у вигляді таблиць. Єдина представлена Таблиця 1 (с. 86) не

подає інформацію про загальну кількість укладеної бібліографічної продукції ВОУНБО 1966–1990 рр. На сторінках 159–163 здійснено аналіз науково-бібліографічної діяльності бібліотеки. Представлені дані краще сприймалися у вигляді таблиць або діаграм.

3. В тексті дослідження зустрічаються не коректні терміни «персональна біобібліографія» (с. 121) та окремі помилки.

Проте, зазначені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження.

Висновок. Дисертація Оксани Юріївни Антонюк на тему «Науково-бібліографічна діяльність Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Отамановського в контексті формування і розвитку інформаційно-комунікаційного простору регіону (1966–2022)», є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, обсягом проведених досліджень відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Рецензент:

кандидат історичних наук,
завідувач відділу формування
біобібліографічних інформаційних ресурсів
Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України
імені В. Вернадського

Олег Яценко

